

Zaaknr. : 18.ZK03904/

Kenmerk : 18IT054000

Barcode :

Rapportage Evaluatie droogte 2018

Doel van de notitie: Informeren van het Algemeen Bestuur over de uitkomsten van de evaluatie droogte 2018 waterschap Brabantse Delta en het vervolg (Actieprogramma Droogte (na) 2018).

Samenvatting: In het AB van 22 augustus is gesproken over de uitzonderlijke droogte van dit jaar en is opdracht gegeven voor een evaluatie. De evaluatie is uitgevoerd terwijl de droogte nog gaande was. Op meerdere onderdelen zijn er hierdoor nog geen definitieve conclusies te trekken. Uit de evaluatie blijkt dat de betrokken partijen het door het waterschap geleverde werk tijdens de droogte zeer waarderen. Er is erg veel werk verricht om in de watervraag van gebruikers te kunnen voorzien en om de overlast/schade te beperken. De vraag in hoeverre de geleverde inspanningen passen binnen de eigen kaders is nog niet te beantwoorden omdat nog niet alle effecten en cijfers beschikbaar zijn. De uitkomsten van de evaluatie zoals opgenomen in het hoofdrapport "Evaluatie droogte 2018" moeten als voorlopige conclusies worden gezien. Het rapport bevat vele aanbevelingen voor vervolgacties. Deze zullen worden opgenomen in een "**Actieprogramma Droogte (na) 2018**". Met tussentijdse rapportages zal het AB hierover op de hoogte worden gehouden. De coördinatie van het Actieprogramma komt bij het bestaande Kernteam Zoetwater Brabantse Delta te liggen.

Advies: Het algemeen bestuur neemt kennis van de uitkomsten van de evaluatie droogte 2018 waterschap Brabantse Delta en het vervolg (Actieprogramma Droogte (na) 2018).

Bespreking in:	Vergaderdatum:
☐ Directieteam	
☐ Overlegvergadering	
☒ Dagelijks Bestuur	07 november 2018
☐ Georganiseerd Overleg	
☒ Besluitvormend AB	28 november 2018

☒ Bijlage(n) bij het besluit Hoofdrapport Evaluatie droogte 2018	18IT051877
☒ Achtergronddocument(en) Evaluatierapport crisis waterschaarste 23 juli – 28 augustus 2018	18IT042065

Aanleiding / context

In het AB van 22 augustus is gesproken over de uitzonderlijke droogte van dit jaar. Hieruit is opdracht voor een brede evaluatie geformuleerd waarvan de resultaten in het AB van 28 november worden besproken. Op basis van het gesprek in het AB van augustus zijn de volgende hoofdvragen voor de evaluatie aangehouden:

-
1. Hoe heeft het waterschap in- en extern gehandeld tijdens de droogte van 2018, onderscheid makend naar proces en operatie?
  2. Wat betekent de droogte van 2018 voor het beleid van het waterschap?
  3. Wat betekent de droogte van 2018 voor enkele strategische dossiers, zoals zoet of zout Volkerak-Zoommeer?
  4. Hoe uitzonderlijk is het hydrologische jaar 2018 geweest en hoe nemen we dit mee in de strategievorming en beleidsontwikkeling?

Om deze vier hoofdvragen te beantwoorden, is in de evaluatie onderscheid gemaakt in de **pijlers**:

- Operatie;
- Crisisbeheersing;
- Beleid en Strategische dossiers.

De evaluatie is zowel in- als extern gericht. Voor de pijler Crisisbeheersing is een afzonderlijk evaluatie-rapport (18IT042065) gemaakt en is als achtergronddocument bijgevoegd. De belangrijkste uitkomsten hieruit zijn opgenomen in het hoofdrapport.

Beoogd effect

Met de evaluatie zijn de gevolgen van de droogte van 2018 in beeld gebracht en zijn aanbevelingen gedaan voor het vervolg (waaronder adviezen op enkele strategische dossiers van het waterschap). De aanbevelingen worden opgenomen in een concreet Actieprogramma (**“Actieprogramma Droogte (na) 2018”**, zie verder onder uitvoering/vervolg) met als doel goed gesteld te staan voor het volgende groeiseizoen.

Argumenten voor de (opzet van de) evaluatie

2018 was qua droogte een uitzonderlijk jaar en heeft zich in de top genesteld van langjarige ranglijsten met meteorologische- (neerslagtekort) en hydrologische gegevens (Rijnaafvoer/-waterstand). Volgens de huidige inzichten hebben het neerslagtekort en de lage Rijnaafvoer een kans van optreden kleiner dan 1 keer per 20/30 jaar. De verwachting is wel dat door klimaatverandering er vaker langduriger perioden van droogte zullen optreden. Heldere kaders en uitgangspunten zijn nodig voor zowel de interne organisatie als voor de gebruikers. Hiermee wordt een helder handelingsperspectief geboden en weten gebruikers welke inspanningen ze (wel/niet) van het waterschap kunnen verwachten.

Belangrijkste lessen uit de evaluatie

De inhoudelijke conclusies uit de evaluatie zijn opgenomen in hoofdstuk VIII van het rapport:

- 2018 was een extreem jaar, maar we trekken geen definitieve conclusies o.b.v. dit jaar alleen;
- 2018 (her)bevestigt de noodzaak tot dialoog met stakeholders/watervragers;
- Klimaatverandering beïnvloedt de verhouding tussen vraag en aanbod. Het handelingsperspectief van waterbeheerder/watergebruikers is het grootst in de voorbereidingsfase. We moeten inzetten op Robuuste (integrale) watersystemen;
- De kaders (Waterbeschikbaarheid) dienen nader te worden uitgewerkt;
- Water is sturend principe en het waterschap neem hierin een pro-actieve en stimulerende rol;
- Het meetnet moet herijkt worden. Het meetnet vormt de basis voor operationele- en beleidskeuzes;
- De inzet van de Marksluis en de pomp bij de Roode Vaart hebben nut en noodzaak van “altijd-goed maatregel” Roode Vaart aangetoond;
- Er is op dit moment geen definitief standpunt van het waterschap nodig over het VZM. Uitstel door de minister vraagt mogelijk wel om optimalisatie zoetwatervoorziening in de PAN-polders;
- Er moet een (landelijke) strategie worden ontwikkeld om effluent in te kunnen gaan zetten als betrouwbare en structurele zoetwaterbron;
- Onttrekkingenbeleid (grond- en oppervlaktewater) overstijgt sturingsmogelijkheden van het waterschap. Er is meer maatwerk nodig met heldere afspraken tussen (grond)waterbeheerder en gebruiker;
- Zorg voor eenduidige, heldere communicatie (op maat).

Dit heeft geresulteerd in de volgende hoofdboodschappen (per pijler) en de conclusies ten aanzien van de strategische dossiers.

Pijler Operatie

Er zijn tijdens de droogteperiode grote inspanningen geleverd om zo veel en lang mogelijk in de watervraag te voorzien. Hierbij is het waterschap waarschijnlijk op onderdelen verder gegaan dan de inspanningsverplichting zoals is opgenomen in de eerder gestelde kaders Waterbeschikbaarheid. Ook op andere onderdelen ontbraken heldere uitgangspunten (o.a. inzet effluent, hoe omgaan met blauwalgen). Op basis van nadere analyses (samen met gebruikers) en acties moeten de beleidskaders worden vertaald naar heldere operationele uitgangspunten. De inzet van zowel Marksluis als noodaanvoer via Roode Vaart en Zevenbergen bevestigen dat met de maatregel Roode Vaart een robuuster watersysteem kan worden verkregen.

Pijler Crisisbeheersing

De crisisorganisatie heeft tijdens de opschaling goed gefunctioneerd. Het netcentrisch werken met LCMS zorgt voor snellere uitwisseling van informatie en het stapsgewijs en helder toewerken naar besluiten, ook in de aanloophase en de periode na de crisis. Aandachtspunten zijn:

- Netcentrisch werken en het werken met de verkeerstoren vraagt om een nadere uitwerking van rolverdelingen en herijking van de overlegstructuur;
- Uitbreiden capaciteit van sommige piket- en wachtdienstgroepen;
- Betrek bij de evaluatie van een crisis altijd beleid en beheer. Deze processen vallen ook onder risicobeheersing en door dat mee te nemen, wordt de keten gesloten.

Pijler Beleid en Strategische dossiers

2018 was een zeer extreem jaar en legt de pijnpunten in verschillende dossiers bloot maar betekent niet per definitie dat de inspanningen zullen wijzigen. Aanvullende analyses zijn wenselijk om beleidsuitspraken te kunnen doen. De Beleidskaders zijn voor het grootste deel aanwezig, maar vragen wel om een operationele uitwerking. Deels worden deze op landelijke tafels verder uitgewerkt. Basis voor het behoud van een goede balans tussen vraag en aanbod van water is het realiseren van robuustere watersystemen waarbij ook gebruikers zelf een belangrijke rol hebben.

Gesprekken in het kader van het proces Waterbeschikbaarheid zijn noodzakelijk en moeten bijvoorbeeld leiden tot gebiedsregelingen (met afspraken met en tussen watergebruikers). In enkele strategische dossiers (S1 t/m S6) kan het waterschap op basis van de bevindingen uit de zomer van 2018 standpunten innemen.

S1 Volkerak-Zoommeer (VZM)

Voor het VZM is gedurende de evaluatie duidelijk geworden dat er vóór 2032 geen rijks geld beschikbaar komt voor het zout maken van het meer. Het waterschap hoeft hier nu dus geen standpunt over in te nemen. De huidige zoetwatervoorziening in de zogenaamde PAN-polders voldoet op hoofdlijnen aan de kaders Waterbeschikbaarheid. Er zijn nog wel enkele mogelijkheden voor verdere optimalisatie die samen met het gebied uitgewerkt moeten worden. De maatregel Roode Vaart in Zevenbergen is een zogenaamde “altijd-goed” maatregel en kan los worden gezien van een zoet of zout VZM. 2018 heeft aangetoond dat de Roode Vaart zal zorgen voor een klimaatrobuustere zoetwatervoorziening voor West-Brabant.

S2 Verdeling water Brabant/Zeeland aan de voet van de Brabantse Wal

Met name in het winterhalfjaar stroomt veel hemel- en kwelwater van de Brabantse Wal ongebruikt de Westerschelde in. Er wordt door omliggende gebieden in toenemende mate gekeken naar het van de Wal afstromende water; ook in de zomerperiode waarin er nauwelijks sprake is van overtollig water. Het is niet in het belang van het waterschap om hier nieuwe afspraken over te maken. Er zijn in het verleden heldere afspraken over gemaakt in Stuurgroep Water uit de Wal. Wel kan/zal het waterschap (binnen het zoetwaterprogramma van de Zuidwestelijke Delta) meedenken in de mogelijkheden om in de winter vrijkomende Walwater op te slaan. Mogelijk kan hier ook het effluent van Bath in worden betrokken (zie S5).

S3 Klimaatadaptatie bij (samen met) gemeenten

De gemeenten geven aan de uitwerking van hun klimaatopgave bij voorkeur te laten verlopen via het proces van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie.

S4 Voorkeurstrategie zoet water Hoge Zandgronden en Zuidwestelijke Delta

In 2014/2015 hebben de samenwerkende partijen op de Hoge Zandgronden (Zuid-Nederland) en Zuidwestelijke Delta gezamenlijke voorkeurstrategieën opgesteld. Voor de Hoge Zandgronden van West-Brabant betekent dit dat er geen aanvoermogelijkheden zijn vanuit het hoofdwatersysteem. In de evaluatie is zowel vanuit de terreinbeheerders als de agrariërs gevraagd naar de mogelijkheden om water vanuit de Belgische kanalen aan te gaan voeren. Het waterschap gaat hier geen actie op ondernemen omdat dit niet zinvol wordt geacht. De Belgische kanalen worden primair gevoed vanuit de Maas en de Maas kent ook nu al lage afvoeren gedurende langdurige droogte. Voor de Zuidwestelijke Delta heeft 2018 aangetoond dat het regionale watersysteem robuuster moet worden ingericht. Belangrijke onderdelen hiervan blijven de Krekenvisie en de Roode Vaart.

S5 Inzetten effluent als onderdeel van de zoetwatervoorziening

Ook op landelijk niveau speelt de vraag hoe effluent een aanvullende zoetwaterbron kan zijn. Nog te vaak spelen er op operationeel niveau en op beleidsmatig/juridisch niveau belemmeringen voor gebruik. Een heldere strategie, aansluitend bij de landelijke evaluatie, is wenselijk voor het waterschap.

S6 Onttrekkingenbeleid

Onttrekkingenbeleid (grond- en oppervlaktewater) overstijgt sturingsmogelijkheden van (alleen) het waterschap. De acties hiervoor verlopen via de brede provinciale evaluaties. We zullen moeten accepteren dat het onmogelijk is om in gebieden alle belangen volledig te kunnen dienen. Keuzes zijn hierbij noodzakelijk. Het is wenselijk om meer flexibiliteit en maatwerk in te bouwen en zo min mogelijk generieke ("aan/uit") besluiten te moeten nemen. De volgende principes zijn hierbij uitgangspunt:

Gebruikers hebben een belangrijke rol in:

- het beperken van de (toename van de) watervraag;
- het verkrijgen van draagvlak in een gebied voor een goede waterverdeling.

Het waterschap investeert in:

- heldere kaders en betere stuurmogelijkheden (automatiseren kunstwerken, ..);
- betere data voor het kunnen leveren van maatwerk (af van een "aan-uit systeem");
- modellen om beter te kunnen voorspellen.

Financiële dekking

Er zijn geen extra financiële consequenties. Nadere uitwerking van de kosten volgt op basis van een uitgewerkt Actieprogramma.

Uitvoering / vervolg

De evaluatie is gestart en afgerond terwijl er nog steeds sprake was van watertekorten. Nog lang niet alle (in)directe effecten zijn in beeld. De uitkomsten van de evaluatie zoals opgenomen in het rapport moeten dan ook als voorlopige conclusies worden gezien. Voor de strategische thema's (S1 t/m S6) zijn er adviezen aan het Dagelijks Bestuur gedaan over de inzet van het waterschap in deze dossiers. Dit rapport bevat vele aanbevelingen voor vervolgacties/-stappen. Deze zullen worden opgenomen in een "Actieprogramma Droogte (na) 2018". Ook de benoemde grondiger analyses/onderzoeken en bevindingen uit evaluaties van anderen (die komende maanden beschikbaar zullen komen) krijgen een plaats in dit Actieprogramma. Aan de hand van tussentijdse rapportages zal het bestuur hierover op de hoogte worden gehouden. De coördinatie hiervan komt bij het bestaande Kernteam Zoetwater Brabantse Delta te liggen. Acties worden zoveel mogelijk uitgevoerd voor aanvang van het groeiseizoen 2019.

Communicatie

Droogte en hieraan gekoppeld watertekort en waterkwaliteitsproblemen biedt volop kansen om het werk van het waterschap over het voetlicht te brengen. Het aanhaken op de actualiteit en dat wat buiten zichtbaar en voelbaar is, sluit goed aan bij de belevingswereld van mensen en helpt bij het vergroten van het waterbewustzijn. Tijdens de droogte van 2018 zijn alle beschikbare kanalen ingezet om mensen bewust te maken van droogte en wat dat voor hen betekent.

Het uitwerken van de aanbevelingen zal voor een groot deel samen met de watergebruikers en andere stakeholders moeten gebeuren. 2018 heeft wel duidelijk gemaakt dat klimaatverandering vraagt om gezamenlijke inspanningen. De dialoog, die op hoofdlijnen en met belangengroeperingen wel al is gestart, moet meer dan nu het geval is in de gebieden en met individuele gebruikers zelf plaatsvinden. Een integraal Actieprogramma is cruciaal. De communicatiestrategie is daar een belangrijk onderdeel van.

Relatie met beleidsvelden

- **Winnend Samenwerken in Brabant**

Er heeft op het niveau van de Regionale Droogte Overleggen (RDO's) afstemming plaatsgevonden met andere waterschappen (en andere partijen) over de droogte. Dit heeft o.a. geleid tot gezamenlijke uitvragen aan de bestuurlijke Beleidstafel Droogte. In het Actieprogramma zal per actie worden uitgewerkt wat er [a] door het waterschap alleen, [b] regionaal of [c] landelijk zal worden uitgewerkt.

- **Bijdrage aan doelen voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen**

Gesprekken in het kader van Waterbeschikbaarheid moeten primair leiden tot zuinig waterverbruik.

